№ 125 ՇԱԲԱԹ ՀՈԿՏԵՄԲԵՐԻ 31 **1892** ՇԱԲԱԹ ՀՈԿՏԵՄԲԵՐԻ 31 № 1[illegible]

ՔՍԱՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՄՇԱԿ

Տարեկան գինը 10 րուբլի, կէս տարւանը 6 րուբ. Առանձին համարները 7 կոպէկով.

Թիֆլիսում գրվում են միմիայն խմբագրատան մէջ.

Մեր հասցէն. Тифлисъ. Редакція «Мшакъ». կամ Tiflis. Rédaction «Mschak».

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ (բացի կիրակի և տօն օրերից)

Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզուով.

Յայտարարութիւնների համար վճարում են իւրաքանչիւր բառին 2 կոպէկ.

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Լրանում է քսաներորդ տարին. Այժմ յարմար ժամանակ է.—ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Գաղթականութեան մասին. Նամակ Սամաղարից. Նամակ խմբագրին. Ներքին լուրեր.—ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Խրիմեան Հայրիկ. Եգիպտոս.—ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ.—ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ.—ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ. Հայոց ներկայացումները.

ԼՐԱՆՈՒՄ Է ՔՍԱՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻՆ

Առաջիկայ յունվարի 1-ին, 1893 թւի, լրանում է քսան տարին այն օրից, երբ լոյս տեսաւ „Մշակի“ առաջին համարը։ Վերջացաւ հոկտեմբեր ամիսը և ինչպէս ամեն տարի՝ մենք նոյեմբեր ամսի սկզբներում բաց ենք անելու „Մշակի“ բաժանորդագրութիւնը։

„Մշակի“ գոյութիւնն այժմ կատարելապէս ապահոված կարելի է համարել։ Մանաւանդ վերջին եօթ տարվայ ընթացքում մեր լրագրի բաժանորդների թիւը ոչ թէ միայն երբէք չէ նուազել, կամ մինչև անգամ նոյն բարձրութեան վրա չէ պահպանվել, այլ հետզհետէ, ամեն տարի, թէև դանդաղ կերպով՝ մեր բաժանորդների թիւը տարուց տարի նոյն իսկ աւելացել է։ Դա ամենալաւ ապացոյց է հասարակութեան համակրութեան դէպի „Մշակը“։

Եւ այժմ „Մշակը“ ոչ թէ միայն բաժանորդների մի հաստատ կոնտինգէնտ ունի, բայց նա ունի համակրողների հետզհետէ բազմացող մի շրջան։ Այդ բաւական չէ. „Մշակը“ ստեղծել է քսան տարվայ ընթացքում աշխատակիցների և թղթակիցների մի ահագին շրջան, որոնք սփռված լինելով ամբողջ Անդրկովկասում և Կովկասում, նմանապէս և Ռուսաստանի ներքին գաւառների մի քանի քաղաքներում՝ համակրում են „Մշակի“ ուղղութեանը, մտածում են „Մշակի“ պէս, գրում են մեր լրագրի ուղղութեամբ, գործում են նրա ուղղութեան համեմատ։ Դա մի ահագին շկօլա է, ահագին դպրոց է, մի և նոյն ժամանակ հաստատ, որոշ, համոզված դպրոց, որն ունի անշեղ, հաստատուն, ինքնաճանաչ, դրական գաղափարներ, այնպէս որ եթէ „Մշակի“ այժմեան խմբագիրը, որը ղեկավարում էր թերթը քսան տարվայ ընթացքում, և „Մշակի“ այժմեան խմբագրութիւնը իջնէին էլ գրական ասպարեզից,—այդ համակրողների ստուար շրջանից, „Մշակի“ ահագին դպրոցի ներկայացուցիչներից՝ անմիջապէս կը կազմակերպվէր մի նոր խմբագրութիւն՝ որը նոյն ուղղութեամբ կը շարունակէր առաջ տանել „Մշակը“։

Սակայն մենք դեռ դիտաւորութիւն չունենք իջնել գրական ասպարեզից, դեռ յոյս ունենք պինդ ձեռքով բռնել „Մշակի“ դրօշակը, և տոկունութեամբ շարունակել մեր աշխատանքը, շարունակել նոյն ոյժով մաքառելու տգիտութեան, խաւարի, նախապաշարմունքի, հնապաշտութեան, անազնւութեան, այլ և այլ զեղծումների դէմ, միշտ և միշտ, մինչև մեր կեանքի վերջին շունչը առաջ մղելով առաջադիմութեան, լուսաւորութեան և ընդհանուր մարդկային քաղաքակրթութեան գաղափարը։

Հայերէն լեզուով հրատարակվող ավնիւ, իր պարտքը ճանաչող մամուլի նպատակը պիտի լինի՝ դուրս բերել հայերին իրանց կեանքի հնաւանդ նեղ շաւղից՝ դէպի համամարդկային քաղաքակրթութեան լայն ճանապարհը։

Իսկ այդ տեսակ գործ, այդ տեսակ աշխատանք, ինչպէս յայտնի է, կատարվում է մեծ դժուարութեամբ, շատ անգամ ոչ թէ միայն մեծ արգելքների հանդիպելով, բայց և մարդու իր անձնական կեանքը վտանգի դնելով։

Նեղ շաւիղ՝ դարձնել լայն ճանապարհ....

Հասկանում էք որքան դժուարութիւնների կը հանդիպէ մարդ այդ ծանր աշխատանքի մէջ, մանաւանդ, երբ սկզբից այդ մարդը գրեթէ չունէր աշխատակից, այլ գրեթէ ամենքը, նոյն իսկ շատ անգամ ամենամտերիմները, նայում էին այդ տեսակ աշխատանքի վրա խիստ թշնամական աչքով.... Հասկանում էք ինչ աշխատանք է հարկաւոր նեղ, հնադարեան, անյարմար, քարքարոտ շաւիղը՝ դարձնել ազատ, վառ երթևեկութեան համար լայն և յարմար ճանապարհ....

Պէտք է կտրել մացառները, կտրել ահագին ծառերը, գցել կամուրջներ արագահօս նեղ առուակների և դանդաղահօս լայն գետերի վրա, պէտք է քանդել ճանապարհին պատահող հին շինութիւնների աւերակները, հարթեցնել հողը, շատ անգամ օդը թռցնել պինդ ժայռերը։

Այո, մի ազգ, որն ուզում է վերջապէս քանդել իր հին, փտած, անշարժ սօցիալական կեանքի նեղ շաւիղը,—պէտք է դրա հետ միասին քանդէ և իր նախկին նեղ կեանքը, իր նախկին նեղհայեաց աշխարհայեցողութիւնը։ Եւ մեծ դժուարութիւններով ու զոհաբերութիւններով նոր և լայն ճանապարհ բանալով,—նա դրանով բաց է անում իր համար մի նոր կեանք և դրանով թէ ինքն աւելի երջանիկ կը լինի և թէ աւելի արժանի կը դառնայ ընդհանուր մարդկային ընտանիքի անհրաժեշտ անդամներից մէկը համարվելու։

Քսան տարին անցաւ այդ աշխատանքի մէջ, շարունակենք ուրեմն նոյն աշխատանքը և հետևեալ տարիները։ Շարունակենք այնպէս, ինչպէս սկսեցինք և ինչպէս գործեցինք քսան տարվայ ընթացքում՝ մի ձեռքում քլունգը, իսկ միւս ձեռքում ջահը,—և միշտ դէպի առաջ, մինչև որ կաւանդենք մեր վերջին շունչը....

Այդպէս ենք հասկանում մենք մամուլի պարտաւորութիւնը, նրա կոչումը....

Գ. Ա.

ԱՅԺՄ ՅԱՐՄԱՐ ԺԱՄԱՆԱԿ Է

Ամեն օր կարդում ու լսում ենք թէ խօլերան շարունակում է իր կոտորածը Կովկասում և Անդրկովկասում։ Բժիշկներից [illegible] րան գարնանը նորոգվելու է և գուցէ աւելի սաստիկ է լինելու։

Շուտով կը գայ ձմեռը։ Մեր գիւղացիք իրանց պարապութեան օրերը գոմերում հէքիաթներով պիտի անցկացնեն։ Լաւ չէ՞ր լինի, արդեօք, որ բարեգործական ընկերութիւնը, կամ ձեռնհաս անձինք պատրաստել տային մեծ քանակութեամբ՝ գիւղացիների համար դիւրըմբռնելի և ներկայի փորձերի վրա հիմնված բրօշիւրներ խօլերայի մասին, օրինակ բժիշկ Վ. Արծրունու և ուրիշների գրածների նման, և տարածէին գիւղերում՝ քահանաների, վարժապետների և առհասարակ գրագէտների միջոցով կարդալ տային, հասկացնէին, բացատրէին, որպէս զի գարնան գիւղացիք զինված-պատրաստ դուրս գային խօլերայի դէմ մաքառելու։ Այդ տեսակ բրօշիւրներ մեծ օգուտ կը տային ուղիղ այժմ, երբ գիւղացին պարապ է։ Ամառը նա պարապ չէր, ժամանակ չունէր կարդալ, կամ կարդացողին լսել. նա զբաղված էր քաղհանելով ու իր ընտանիքի համար ձմեռվայ պաշար պատրաստելով։

Կը գտնվեն, արդեօք, մեր մէջ անձինք կամ հաստատութիւններ, որոնք կարդալով այս տողերը՝ յանձն կառնեն մարդասիրական այդ տեսակ պարտք կատարելու և ձեռք կը մեկնեն իրանց գիւղացի եղբայրներին։

Չը մոռանանք որ հոգալով գիւղացիների մասին, մենք դրանով արդէն հոգս ենք տանում և մեր մասին։ Եթէ գարնան խօլերան գիւղերում նորից կը տարածվի,—նա կանցնի և քաղաքները։ Իսկ եթէ խօլերայի տարածմանը գիւղական ազգաբնակութեան մէջ մենք կարողանանք առաջն առնել,—դրանով մենք մեզ էլ փրկած կը լինենք համաճարակի մեզ մօտ կրկնվելուց։

Ա. Մ.

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԳԱՂԹԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ ՄԱՍԻՆ

Մինչև այսօր մեր մամուլը (աննշան բացառութեամբ) դէպի գաղթականները բռնել է մէնտօրի դերք, քարոզելով ամբողջ հայ ժողովրդին չը թողնել հայրենի հողը, չը գաղթել Ամերիկա, Եւրօպա, չը տեղափոխվել քաղաքները և այլն։ Գուցէ այդպէս ասողներից շատերը կարծում են, որ իրանք աւելի են սիրում հայրենի երկիրը, քան թէ մի քանի հարիւր հազար մշակներ, որոնք դարերի ընթացքում ողողում են Հայաստանի հողը իրանց քրտինքով ու արիւնով. ծիծաղելի և տխուր մոլորամտութիւն։

Մամուլի գլխաւոր ուշադրութիւնը գրաւված է եղել գաղթականութեան երկրորդական կողմերով. կամ նրա ընդունված ձևերով, կամ մշակների ներկայ դրութեամբ։ Գաղթականութեան ամենա-

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ՀԱՅՈՑ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄՆԵՐԸ

Հայոց դերասանական խումբը, իր լաւ և թոյլ ոյժերով, սեպտեմբերի 26-ին բեմ դուրս եկաւ «Ընկերակիցներ» պիէսայում։

Այդ պիէսան, որի մասին մենք դեռ շատ առաջ առիթ ենք ունեցել լաւ կարծիք յայտնելու, առաջին անգամն է ներկայացվում հայերէն լեզուով։ Դա ռուս հեղինակ Նեվեժինի գործն է, իսկ հայ թարգմանիչը, պ. Ալլահվերդեան, այնքան անհամեստ է գտնվել, որ աֆիշայի վրա իր անունը տպել տալով՝ մոռացութեան է տուել հեղինակին։

«Ընկերակիցները» լաւ պիէսա է։ Նա նոյն իսկ հայոց հասարակութեան համար վերին աստիճանի կրթիչ, և նրա ժամանակակից հասկացողութիւններին պատասխանող է։

Մի քանի խօսք բովանդակութեան մասին։

Երեք ընկերներ են՝ «Ընկերակիցներ» պիէսայի ներկայացուցիչները, և այդ ներկայացուցիչները կապված են միմեանց հետ ոչ թէ միայն իրանց փողի հաշիւներով, առևտրական գործերով, այլ և ընտանեկան և սիրոյ կապերով։

Գլխաւոր հերոսը՝ Կիրիլ Դենիսօվիչ Բօյչուգին՝ անյայտութիւնից դուրս պրծած և հարստացած մի վաճառական է։ Նա երբեմն փոքրաւոր էր, որի գլխին ամենքը կակալ էին կոտրում և Կիրիւշա արհամարհական անունով կոչում։ Այդ փոքրաւորը՝ իր խորամանկութեամբ, աչքաբացութեամբ և եռանդով գրաւում է գործարանատէր Պրիվօլնօվի ուշքը, դառնում է նրա գործարանի կառավարիչ և վերջն էլ՝ նրա ընկերակից։ Հարստանում է, և ահա երէկվայ գեադան, երէկվայ Կիրիւշան այսօր Կիրիլ Դենիսօվիչ է, որի անունը բօրսայում նախանձ է յարուցանում։

Նախկին աղային ընկերանալը չէ բաւականացնում Բօյչուգինին։ Նա ուզում է ամբողջ գործարանի տէր դառնալ.—և ահա այդ նպատակով նա համոզում է իր բօրսային ընկերակից, դրամատէր Տուչիլօվին, որ միասին սնանկացնեն, աղքատացնեն Պրիվօլնօվին և գործարանի տէր դառնան։ «Ես լուր կը տարածեմ, որ մեր, այսինքն իմ և Պրիվօլնօվի գործարանի բաները վատ են գնում. դա կը լինի առաջին քայլը, դրանից յետոյ դուք էժան գնով կառնէք Պրիվօլնօվի մուրհակները, և երբ նա անկարող կը լինի վճարել, նրան կը յայտարարեն սնանկ, ես ձեզանից կը գնեմ մուրհակները և կը դառնամ ամբողջ գործարանի տէր։ Դրանից յետոյ մենք կը երջանկացնենք իմ և ձեր ընտանիքը, ձեր աղջկան՝ Սուսաննային՝ կը պսակենք իմ որդու՝ Դմիտրիի հետ,—և կապրենք երջանիկ, հարուստ և փառաւոր»—ահա այդ է Կիրիլ Դենիսօվիչի լարած մեքենան, որը և պտտեցնում է ամբողջ պիէսան։

Այդպէս էլ լինում է։ Պրիվօլնօվին սնանկացնում, աղքատացնում են ամենաանխիղճ կերպով։ Ընկերը ընկերոջ թշուառութեան պատճառ է դառնում։

Սակայն երկու հայրերի նախագծած միւս ծրագիրը չէ իրագործվում.—Դմիտրին չէ ուզում ամուսնանալ օրիորդ Սուսաննա Տուչիլօվայի հետ, որովհետև նրանք միմեանց չեն սիրում։ Ընդհակառակը, Դմիտրին ամբողջ սրտով սիրում է իր հօր թշնամու, սնանկացած, աղքատացած Պրիվօլնօվի աղջկան, օրիորդ Ալէքսանդրա Պրիվօլնօվային, և նա նրա հետ է ուզում ամուսնանալ։

Բայց ով կը թոյլ տայ։ Կիրիլ Դենիսօվիչ լսել անգամ չէ ուզում որ իր որդին, որին ուզում էր ամուսնացնել հարուստ Տուչիլօվի միակ աղջկայ հետ, այժմ ուզում է պսակվել՝ իրան աւելի, իր կատաղի թշնամի, սնանկ Պրիվօլնօվի աղջկայ հետ։ «Ես քեզ կը զրկեմ ժառանգութիւնից. ես քեզ տանից դուրս կանեմ, եթէ այդ բանը անես», ասում է հայրը որդուն։

Եւ երբ՝ միւս կողմից՝ Պրիվօլնօվը իմանում է թէ իր աղջիկը՝ Ալէքսանդրան և Դմիտրին միմեանց սիրում են, նա էլ, փրփրած բերանով դառնալով Դմիտրիին, ասում է. «Ձեր հայրը խայտառակեց, դժբաղդացրեց, ցեխի հետ հաւասարեց իմ և իմ ընտանիքի անունը. իսկ այժմ դուք իմ փեսան էք ուզում լինել։ Ոչ. երբեք. ես ատում եմ նրանց, որոնք Բօյչուգին ազգանունն են կրում» և ապա աղջկան դիմելով բացականչում է. «Եթէ դու էլ սիրում ես դրան և ուզում ես դրա կինը լինել, այն ժամանակ ինձ մնում է միայն՝ անիծել այն օրը, երբ դու իմ աղջիկ ծնվեցիր»։

Այդ ողբերգական, լարված վիճակը, որտեղ ոտի տակ են տրվում երկու սիրողների ամենաքնքոյշ զգացմունքները, որտեղ ծնողների բռնութիւնը հասնում է իր գագաթնակէտին, և որտեղ, վերջապէս, փողի փայլով կուրացած և իր ասածը սրբութիւն համարող հին սերունդը ուզում է ոտի տակ տալ, ոչնչացնել նորերի բոլոր յոյսերը և սպասելիքները,—այդ ողբերգական վիճակը, ասում ենք, փոխվում, բոլորովին շուռ է գալիս, երբ Դմիտրին, իր կամքի ոյժով՝ կարողանում է պսակվել իր սիրած աղջկայ հետ, մի յետ ընկած գիւղում, և երբ այդպիսով դրամատէր Տուչիլօվ բոլորովին հեռանում է ասպարէզից՝ չը կարողանալով ստանալ Ալէքսանդրայի ձեռքը, որի փոխարէն նա առաջարկում էր սնանկ ծնողներին հարիւր հազարներ....

Պիէսայի չորրորդ գործողութիւնը՝ վերածնութեան տեսարան է։ Դա նմանում է երկարատև մայլ, տխուր օրերից յետոյ՝ արեգակի կենսատու ճառագայթներին... Դուք զգում էք, որ սկսվում է մի նոր կեանք։

Դմիտրի Կիրիլիչը, գործունեայ, տոկուն և խելացի երիտասարդի այդ տիպարը, հիմնել է իր փոքրիկ գործարանը և ընկերացրել է իրան՝ իր աներոջ, Պրիվլինօվի որդուն, որը մի ժամանակ հիւրանոցներում թոե եկող մի դատարկաշրջիկ էր, իսկ այժմ իր փեսայի «շկօլայում» մարդ է դարձել. Նա վերջապէս կարողանում է իր անկեղծ

նշանաւոր կէտը, նրա արմատը թողնված է մի կողմ:

Կարծես մեզ համար չը կայ այն բնական ու հասարակական կեանքի օրէնքը, թէ որ և է երևոյթի դէմ մաքառելու կամ նրանից օգտվելու համար հարկաւոր է գիտենալ այդ երևոյթը ստեղծող ու պահպանող պատճառները, հարկաւոր է այդ պատճառները փոխել, ոչնչացնել: Այն ինչ, մինչև մենք չը գիտենանք որոնք են գաղթականութեան գլխաւոր «պատճառները», անկարող ենք մաքառել հ ե տ և ա ն ք ի՝ գաղթականութեան դէմ:

Այդ պատճառներից մէկը անկասկած պիտի ընդունել այն սովորութիւնը դէպի շարժական, թափառական կեանքը, որը արմատ է գտել հայի բնաւորութեան մէջ, մեր ազգի պատմութեան սկզբից ի վեր: Չէ կարելի չը խոստովանվել նմանապէս, որ քաղաքակիրթ երկիրների ազդեցութիւնը, որը՝ դուրս գցելով հայ ժողովուրդը իր նահապետական կեանքից, մղում է նրան դէպի եւրոպական արդիւնաբերական «առ» և «տրական» շաւիղը՝ խաղում է նոյնպէս բաւական նշանաւոր դեր և գաղթականութեան տարածման խնդրում: Անշուշտ կան և ուրիշ մի քանի պատճառներ, որոնք ոյժ են տալիս հային դէպի թափառական կեանք վարելը, բայց սրանք բոլորը պիտի բռնեն երկրորդական տեղ այն մէկ պատճառի առաջ, որին առհասարակ մենք համեմատաբար չնչին նշանակութիւն ենք տալիս: Այո, գաղթականութիւնը ստեղծող, պահպանող ու զարգացնող պատճառն այն ընդհանուր տնտեսական նեղ դրութիւնն է, որի մէջ գտնվում է իր երկրում հայ ազգաբնակութիւնը. ամեն մէկը, որն առիթ է ունեցել շփվել հայ գաղթական տարրի հետ, անշուշտ նկատած պիտի լինի այն մեծ նշանակութիւնը, որ մշակները տալիս են «հացի» և «տուրքերի» խնդրին: «Հացի» խնդիրն է գաղթականութեան պատճառներից ամենամեծը. գաղթականութիւնը հետևանք է հայ ժողովրդի մէջ իշխող հողային, հարկային նեղ դրութեան:

Մինչև որ այդ պայմանները կը մնան իրանց այժմեան վիճակի մէջ, մինչև որ հողի մշակողը չը լինի տէր իր արդիւնքի, մինչև որ ժողովրդի աճման համեմատ չը մտնեն մեր մէջ և արդիւնաբերութեան նոր ձևեր, մինչև որ հարկերը չը բաժանվեն կարողութեան համեմատ—գաղթականութիւնը չի թուլանայ, չի վերանայ, իսկ հարիւր հազարաւոր մշակներին տուած անկեղծ խորհուրդը՝ մնալ հայրենիքում, կը լինի լոկ ինքնախաբէութիւն, կը լինի «ձայն բարբառոյ յանապատի»:

Ս. Զ.

ՆԱՄԱԿ ՍԱՄԱՂԱՐԻՑ

—

Հոկտեմբերի 23-ին

Թէև ներկայ աշունը սկսվեց անձրևային և ցուրտ օրերով, բայց հիմա եղանակը բաւական չոր և մեղմ է: Գիւղացիք ամեն ջանք գործ են դնում օգուտ քաղել ժամանակի յարմարութիւնից. երանի թէ նրանք միշտ այդպէս գնահատէին իրանց պատեհութիւնները:

Այս տարի համեմատաբար բրնձի և խաղողի բերքը աւելի առատ էր: Արդէն գիւղացու սիրելի մաճառը (նոր գինին) հասել է և նա իր ցաւերը ու դառնութիւնները մոռանալու համար յաճախ դիմում է մառանում շարված գինու կարասներին:

Շնորհով պ. նահանգապետի և իր ստորադրեալների խիստ հսկողութեան, ցորենի գինը զգալապէս կանգ է առել. խալվարը (30 պուդը) 30 րուբլուց այլ ևս չէ բարձրանում:

Լեռնաբնակները ապրելու պահանջից ստիպված, առանց հասակի և սեռի խտրութեան, հեղեղի պէս թափվում են դաշտի գիւղերը աշխատելու համար: Թէև համեմատաբար գործը խիստ սակաւ է, սակայն այդ թշուառները իրանց կերակրվելը և օր մթնացնելը մի տեսակ վաստակ են համարում: Արդէն նրանցից ոմանք որոշել են իրանց անասուններով միասին մեր գիւղերում ձմեռել:

Հասարակութեան տանուտէրների ընտրութիւնը՝ գիւղացիների համար օրվան հարց է դարձել: Գիւղական կուսակցական ոգին նոր զօրութիւն է ստացել, և ամեն մի ազդեցիկ անձն «գալավա» դառնալու համար ունի իր յատուկ արբանեակները, որոնք գիւղից գիւղ շրջելով աշխատում են եթէ ոչ ամբողջութիւնը, գէթ հասարակութեան մեծամասնութիւնը իրանց կողմը շահել: Գիւղերում ամեն տեղ կարելի է հանդիպել խմբված մարդկանց, որոնք զբաղված են միայն այդ հարցով:

Ճշմարիտն ասած՝ ես աւելի գոհ սրտով պիտի վերաբերվէի գիւղացու այդ ընտրողական ձգտումներին, եթէ նա այդ բանում գործէր գիտակցօրէն և առանց կողմնակցութեան: Բայց ցաւալի է ասել, որ նա այդ բոլորն անում է կրաւորական դերքով, միայն ուրիշներից առաջնորդված: Լինում են և մարդիկ, որոնք ամենայն սառնասրտութեամբ հասարակութեան շահն ու երջանկութիւնը զոհում են անարգ «թասլբին» և մինչ իսկ մի բաժակ օղիի կամ գինու:

Մեղանում խոլերան կարելի է խափանված համարել, սակայն նրան յաջորդել է անասունների հիւանդութիւն և սաստիկ կոտորած:

Զ. Ս.

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐԻՆ

—

Թիֆլիս, հոկտեմբերի 30-ին

«Տարազ» շաբաթաթերթը իր № 41-ում խօսելով «վ» և «ւ» տառերի ուղղագրութեան մասին, աւելացնում է, որ «Մշակի» «զ օ ր ք ե ր ը», ի թիւս որոնց Հ. Առաքելեան, Լէօ, այդ երկու ուղղագրութիւնը ևս գործ են ածում, նայելով թէ որտեղ են գրում «Մշակում», թէ «Տարազ—Աղբիւրում»:

«Տարազի» այդ հաղորդածն էլ աւելի քան անճշդութիւն է, եթէ չասեմ անբարեխղճութիւն, որովհետև «Տարազը» գիտմամբ ծածկում է այն փաստը, որ իմ թարգմանութիւններիս («Ընտանիք», «Աղա Մահմադ Շահ», «Վիլհէլմ Թէլլ») բնագիրը այն ուղղագրութեամբ է գրված, որով ես սովորաբար գրում եմ, այսինքն «Մշակի» ուղղագրութեամբ, բայց տպելու ժամանակ «Տարազի» խմբագրութիւնն ինքն ինքնագլուխ փոխել է և վերածել իր ուղղագրութեան, ուրեմն ես այդտեղ ոչ մի մասնակցութիւն չեմ ունեցած:

Նոյնը և պ. Լէօի մասին, որովհետև քանիցս Լէօն իմ միջոցով դիմել է «Տարազի» խմբագրութեան և գանգատվել, ուղղագրութեան փոփոխման մասին:

Հ. Առաքելեան

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—

Երուսաղէմից մեզ գրում են, որ Խրիմեան Հայրիկ, իր «Պապիկ և Թոռնիկ» գրքից զատ, ձեռնարկել է և մի ուրիշ աշխատութեան: Այդ երկու գրքերը կաւարտվեն նախ քան Երուսաղէմից մեկնելը:

—

Մեզ խնդրում են տպագրել հետևեալը. «Արդէն թարգմանել եմ վրացերէնից, հայոց բեմի համար՝ իշխան Էրիսթովի փոխադրած «Հայրենիք» ողբերգութիւնը: Թարգմանութիւնս տպագրել ցանկացողները թող բարեհաճեն դիմել ինձ պայմանները իմանալու այս հասցէով. Тифлисъ, Авлабаръ, Маслова ул. № 28. Мкртичу Навасардянъ.»

—

ՇԱՄԱԽՈՒՑ մեզ գրում են. «Տեղիս մի քանի բարեգործ երիտասարդներ մի ստորագրութիւն բաց արին ժողովրդի մէջ, որով կամենում են դրամ հանգանակել՝ Շամախու հայոց արական ուսումնարանի թշուառ և սկլոր աշակերտներին հագուստ առնելու համար: Այդ կողմից դպրոցի հոգաբարձութիւնն անհոգ է գտնվել: Դպրոցը յաճախող աշակերտներից շատերը զուրկ են տաք հագուստից և քիչ թէ շատ օրինաւոր կօշիկներից:»

—

Մեզ գրում են ՇԱՄԱԽՈՒՑ հետևեալը. «Մեր գրադարանը խիստ աղքատ վիճակի մէջ է. յաճախելով գրադարան, միշտ մի և նոյն գրքեր ենք գտնում նրա մէջ: Արդէն քանի անգամ մի և նոյն գրքեր ենք կարդացել. ոչ փող կայ նորերը բերել տալու, ոչ էլ նուիրում են մեզ որ և է նոր գրքեր: Նոր է ծագել մեզ մօտ ընթերցասիրութիւնը և այժմ գրադարան յաճախողները, կարդալու բան չը գտնելով, պէտք է սառչեն, զզվեն ընթերցանութիւնից:»

—

Ներկայ թւի դեկտեմբերի սկզբում բացվելու է ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳՈՒՄ ռուս ճարտարապետների համագումար ժողովը:

—

ԲԱԹՈՒՄԻՑ մեզ գրում են. «Քաղաքիս մէջ և քաղաքից երկու վերստ հեռաւորութեան վրա գտնվող գործարանների հայ գործակատարները, որոնք տեղիս միակ երիտասարդութիւնն են կազմում՝ վերին աստիճանի ապարդիւն և անկարգ կեանք են վարում առհասարակ: Մենք չենք խօսում բացառութիւնների մասին: Երեկոները, ազատ ժամերին, փոխանակ ազնիւ զուարճութիւնների, խօսակցութիւնների, ընթերցանութեան մէջ ժամանակ անցկացնելու, այդ երիտասարդների մեծ մասը՝ սկսում են թուղթ խաղալ, գինետներում և անառակ տներում իրանց ժամանակը և առողջութիւնը վատնել: Ցաւալի է, որ այդ երիտասարդների մեծ մասը երբէք լրագիր էլ իրանց ձեռքը չեն վերցնում, որ գոնէ քիչ կարդան, զարգանան, հասարակաց հարցերին քիչ թէ շատ հետևեն:»

—

ՇՈՒԼԱՎԵՐԻՑ մեզ գրում են. «Անցեալ տարի շուլավէրցի պ. Ս. Պառաւեան, խնդրամատոյց լինելով Թիֆլիսի կոնսիստորիային, խնդրել էր թոյլ տալ իրան իր հայրենի գիւղի եկեղեցու գաւթում կառուցանել իր սեփական ծախսով օրիորդաց ուսումնարան և, որպէս ուսումնարանի մշտական ապահովութեան աղբիւր, ընծայում էր մի այգի: Պարոնի այս դիտաւորութեանը խոչընդոտ հանդիսացաւ նոյն իսկ Շուլավէրի հասարակութիւնը: Հարցը պարզելու համար հոգևոր կառավարութիւնը այս օրերս ուղարկեց Շուլավէր Թիֆլիսի եկեղեցիների վերատեսուչ Յովհաննէս քահանայ Մարտիրոսեանին: Տէր հայրը հանգամանքները քննելով և արգելքները հեռացնելով՝ դրեց յիշեալ ուսումնարանի հիմքը:»

—

Շուշու գաւառի ՏՈՂ գիւղից մեզ գրում են. «Վերջին ժամանակները մեզ մօտ գիշեր չէ անցնում, որ գիւղացիներից մինի տանը չը կտրեն, միւսի ձին չը տանեն, երրորդի կովն ու եզը չը յափշտակեն. և այլն: Եւ այդ բոլոր յանցանքներ անողները՝ ովքեր են, եթէ ոչ մեր հարևան թուրք Ջարկեար, Դիլաղարդ, Եազլավինդ և այլ գիւղերի բնակիչները: Խեղճ հայ գիւղացին սրան նրան է դիմում, օգնութիւն խնդրում, վերջին կոպէկները ծախսում, որպէս զի յետ դարձնէ կողոպտածը,—բայց իզուր: Հայ գիւղացին հետզհետէ աղքատանում է և ինչ զարմանալու բան կայ, որ իր մահմեդական հարևաններից միշտ կողոպտված և նրանց դէմ անպաշտպան՝ հայ գիւղացին շատ անգամ վճռում է պանդխտել:»

—

յարաբերութիւններով՝ վերացնել այն ատելութիւնը, որ զգում էր դէպի ինքը՝ իր աները:

Աները, փեսան և աներորդին՝ ոգևորված, ներշնչված համերաշխ գործունէութեամբ, դառնում են նոր «ընկերակիցներ», հիմնելով իրանց գործերը նախկին «ընկերակիցների» աւերակների վրա: Պրիվօլնօվ, երկար տարիներ տառապվելուց, հիասթափման մէջ մնալուց յետոյ, վերջ ի վերջոյ խոնարհվում է իր փեսայի մաքուր անձնաւորութեան առաջ, և վ ե ր ա ծ ն վ ե լ ո վ՝ սկսում է նոր կեանք, նոր գործեր… փոխադարձ սէրը, փոխադարձ համերաշխութիւնը և փոխադարձ օգնութիւնը մոռացնում են հին թշուառութիւնները և նոր երջանկութեան դուռ են բաց անում…

Այդ բոլորից զուրկ և հեռու էին միայն երկու հոգի. Կիրիլ Դենիսօվիչ և իր պառաւ կինը: Բռնաւոր հայրը խ ռ ո վ էր որդու հետ, որ նա իր կամքի հակառակ գնաց: Սակայն հայրական սիրտը երկար չը դիմացաւ: Ոչ միլիօնները և ոչ առևտրական աջող ձեռնարկութիւնները չը կարողացան ամոքել ծնողական սիրտը: Եւ ահա մի գեղեցիկ օր Կիրիլ Դենիսօվիչ ինքն իր տով գալիս է՝ Պրիվօլնօվից և իր որդուց ներողութիւն խնդրելու և հաշտվելու…

Գեղեցիկ են այս տեսարանները:—«Ինձ և իմ ամբողջ ընտանիքը թշուառացրիք, խայտառակեցիք, և այժմ եկել էք հաշտվելու, ասում է Պրիվօլնօվ: Երբէք: Ես ձեզ գ ե ա դ ա յ ի ց մարդ չինեցի, որ դուք իմ առաջ փոս փորէք: Այդպէս էք դուք վարձատրում ձեզ ցոյց տուած մտերմութիւնը:»

—Մտերմութիւն, — պատասխանում է Կիրիլ Դենիսօվիչ. ահա հէնց այդ մ տ ե ր մ ո ւ թ ի ւ ն ը չը կար, ահա հէնց այդ էր, որ պակասում էր: Ճշմարիտ է, դուք ինձ ոտի կանգնեցրիք, դուք մարդ դարձրիք մի ողորմելի Կիրիւշային: Դուք ինձ սկզբում կառավարիչ և յետոյ ը ն կ ե ր ա կ ի ց չինեցիք. սակայն ոչ սկզբում, և ոչ էլ վերջում՝ դուք երբէք ինձ մտերիմ չեղաք. դուք ինձ հետ չը վարվեցիք ինչպէս մտերիմ ընկերոջ, ինչպէս բարեկամի հետ. այլ միշտ ինձ վրա նայեցիք ինչպէս ազնիւ ծառայի վրա, ինչպէս ստրուկի վրա: Իսկ ստրուկը սիրում է լածնել իր տիրոջը…

Ապա դառնալով իր որդուն, իր միակ Դմիտրիին, նոյն Կիրիլ Դենիսօվիչ, երբեմն այդ կատաղի անսանձ գազանը, արտասուքն աչքերին ասում է. «Ես մեղաւոր եմ, այո, մեղաւոր: Բոլորի պատճառը ես եմ: Սակայն դուք կարծում էք, թէ ես կաշխատեմ ինձ արդարացնել: Ոչ: Արդարանալու ճանապարհ չը կայ: Ես միայն ներողութիւն եմ խնդրում: Մոռացիր, որդի, անցեալը, խղճացիր քո հօրը, քո միայնակ մնացած, աշխարհից մոռացված հօրը… Ես խաբվեցայ: Ես կարծում էի թէ հարստութեամբ կարող եմ ամեն բան անել: Հարստութիւն, փող, գիտես թէ ինչ խօսքեր են դրանք: Մեր դարը վաճառականական դար է. ամեն բան փողից է կախված: Զգում ես, թէ ինչ է զգում մարդ, երբ ասում է միլիօն: Ահա այդ մ ի լ ի օ ն ը ինձ կուրացրեց: Ես ընդարձակեցի իմ գործարանը, որի անունը հնչում է Ուրալեան լեռներում. Վօլգայի վրա պտտում են իմ նաւերը՝ բեռնաւորված հացահատիկներով. իմ հարստութիւնը բոլէ առ բոլէ աճում է… սակայն այդ բոլորը այժմ իմ աչքում չէ երևում: Ո՞ւմ համար եմ աշխատում այս հարստութիւնը. ում պէտք է մնան այս միլիօնները…» Այդ խօսքերի վրա արտասուքը խեղդում է միլիօնատէր, բայց դժբաղդ, խղճահարված հօրը, և նա հեծկլտալով թողնում է բեմը…

—Ախ, Աստուած իմ, գոչում է երիտասարդ Դիմիտրին, հօր հեռանալուց յետոյ.—ինչու, ինչու պատահեց այս բոլորը, ինչի էր պէտք այս ամենը:

Եւ ճշմարիտ. այդ խօսքերը տպաւորվում են հանդիսականի յիշողութեան մէջ: Տեսնելով, թէ ինչպէս մարդիկ ագիտութեան կամ յիմարութեան շնորհով, իրանք իրանց ձեռքով՝ իրանց համար թ ա կ ա ր դ են լարում, դժբաղդութեան դուռ բանում, տեսնելով այն բոլոր թշուառութիւնները, որոնք ամեն քայլափոխում պատահում են հասարակութեան բոլոր շրջաններում, մարդս ակամայ ինքն իրան հարցնում է. «ինչի համար պատահեց այս բոլորը…»

—

«Ընկերակիցներ» պիէսան, չը նայած մի քանի թերութիւններին, ազգու պիէսա է: Նա կարող է պահվել մեր թարգմանական ռեպերտուարի մէջ: Սակայն խորհուրդ ենք տալիս դուրս գցել պիէսայի մի քանի երկրորդական տեղերը, որոնք ձգձգում են խաղը, աւելի կոկել, յարմարեցնել հայոց բեմի համար, և եթէ կարելի է մինչև իսկ փոխադրել և բոլորովին յարմարեցնել հ ա յ ո ց կ ե ա ն ք ի ն: Ցամենայն դէպս, եթէ այդ բոլորը անելու միջոց չը կայ, անհրաժեշտ է, միւս անգամ խաղալիս՝ ուղղել թարգմանութեան լեզուն, որովհետև անճոռնի լեզուով է թարգմանված:

Մի քանի խօսք էլ խաղացողների մասին: Ներկայացումը, ընդհանրապէս ասելով, վատ չանցաւ: Հասարակութիւնը, որն այս անգամ շատ աւելի էր, քան մինչև այժմ եղած ներկայացումներին, բաւ երևոյթին գոհ մնաց: Ինչ է այդ գոհ լինելու պատճառը. արդեօք այն, որ հասարակութեան կարծիքով՝ լաւ խաղացին, թէ այն, որ այժմեան խմբից աւելի չէ կարելի պահանջել՝—չը գիտենք: Միայն կրկնում ենք, որ թատրօնից դուրս գնացին լաւ տպաւորութեամբ:

Մեր երիտասարդ դերասան պ. Աբէլեան՝ Բօյչուգին—հօր պատասխանատու դերում՝ մի քանի անգամ ծափահարութիւններ ստացաւ: Նա լաւ խաղաց: Սակայն մեզ թւում է, որ դերասանական խմբի տեսակէտից՝ նա այդ դերը չը պէտք է կատարէր, այլ պիտի վերցնէր որդու՝ Դմիտրիի դերը, որը մասամբ սիրահարի դեր է, և որը կատարում էր պ. Պետրոսեան: Դմիտրիի դերը՝ պ. Պետրոսեանի դերը չէ: Եւ անկասկած նոյն Պետրոսեան հօր դերում աւելի լաւ կը լինէր, քան որդու դերումն էր. Պ. Աբէլեան՝ Բօյչուգին—որդու դերում աւելի լաւ կը լինէր, քան պ. Պետրոսեան:

Երիտասարդ դերասանին ձեռնտու չէ փոփոխել դերերի բնաւորութիւնը. պէտք է նուիրվել մի յայտնի տեսակի դերերին, և վարժվել, կրթվել, առաջադիմել դրանց մէջ, առանց բոլէական առ ջողութեամբ գրաւվելու:

ԵԿԱՏԵՐԻՆՈԴԱՐԻՑ մեզ հաղորդում են, որ հոկտեմբերի 15-ին այդտեղի ռուսաց թատրոնական խումբը, պ. Նադլերի ղեկավարութեամբ, հրաւիրած լինելով երիտասարդ հայ դերասան Յովսէփ Կարինեանցին, նրա մասնակցութեամբ ներկայացրեց Շիլլերի «Աւազակներ» պիէսայի վերջին արարուածը: Կարինեանց կատարում էր Ֆրանց Մօօրի դերը և խաղում էր հայերէն լեզուով: Երիտասարդ դերասանը մեծ աջողութիւն ունեցաւ, և հասարակութեան կողմից մի ոսկեայ ժամացոյց ընծայ ստացաւ: Նոյն երեկոյ ռուս դերասանական խումբը ներկայացրեց մի ռուսերէն կօմէդիա: Թղթակիցն աւելացնում է, որ Եկատերինոդարի հայ թատրոնասէրները դիտաւորութիւն ունեն շուտով մի հայերէն ներկայացում տալ, մասնակցութեամբ դերասան Կարինեանցի: Կը խաղան «Ոճրագործի ընտանիքը» պիէսան, որի մէջ Կորրադօի դերը կը կատարէ Կարինեանց:

—

Մեզ գրում են ԵԿԱՏԵՐԻՆՈԴԱՐԻՑ հետևեալը. «Դիֆտերիտ հիւանդութիւնն այստեղ բաւական տարածված է քաղաքիս հասարակ դասակարգի մէջ և բաւական զոհեր է տանում մանուկներից:»

—

ԲԱԳՈՒԻՑ մեզ գրում են, հոկտեմբերի 23-ից. «Մի քանի օր առաջ այցելութեան էր եկել տեղիս հայոց դպրոցին նահանգապետ Ռօզէ, ռէալական դպրոցի դիրեկտորի ուղեկցութեամբ. իսկ երէկ այցելեց մեր դպրոցը Կովկասի ուսումնարանական շրջանի հոգաբարձու պ. Եանօվսկի, առաջնորդութեամբ ժողովրդական դպրոցների տեսուչ՝ Բ. Սանփանեանցի: Թէ ինչ տպաւորութեամբ հեռացաւ նահանգապետը աշակերտներից, յայտնի չեղաւ, միայն բարեհաճեց այսքան ասելու թէ՝ «այդ դպրոցներից աւարտողները կարող են մտնել ռէալական դպրոցը»: Իսկ պ. հոգաբարձուն նկատողութիւններ արեց ոչ միայն աշակերտների գիտութեան մասին, այլ և ընտրած դասագրքերի, և առարկաները հայերէն աւանդելու մասին:»

—

Կովկասի հայոց Բարեգործական ընկերութեան խորհրդի քարտուղար, պ. Հ. Առաքելեան, խնդրում է մեզ յայտնել, որ իր բնակարանը փոխած լինելով, այսուհետև իր մշտական բնակութեան տեղն է Грибоѣдовская улица, домъ прис. повѣреннаго Атабекова, № 25. Ուստի ով որ ընկերութեան կամ այլ գործերով դիմելու է իրան, պէտք է այդ հասցէով դիմէ:

—

Այսօր, շաբաթ օր, 31-ին հոկտեմբերի, կայանալու է Թիֆլիսի արքունական թատրոնում ջութակ-ածող օրիորդ Ջանօլլիի կօնցերտը: Ջանօլլ օրիորդը թէև իտալուհի է, բայց ծնվել է Թիֆլիսում և իր երաժշտական ուսումը Ռուսաստանումն է աւարտել: Օրիորդ Ջանօլլի արդէն կօնցերտներ է տուել Մոսկվայում և Պետերբուրգում:

Մայրաքաղաքի լրագիրները գովասանքով են խօսում օրիորդի տաղանդի մասին:

—

Պ. Ի. Ֆ. Տխօրժեվսկի շարունակում է թարգմանել ռուսերէն լեզուով՝ ֆրանսիացի երևելի բանաստեղծ Բէրանժէի երգերը: Հրատարակվեց այս օրերս Բէրանժէի գրուածների նրա թարգմանութեան XI-րդ տետրակը: Ռուսերէն ստանաւորները շատ աջող են:

—

Ինչպէս յայտնի է, Լէվ Տօլստոյ ռուս գրողի «Крейцерова Соната» (Կրէյցերեան Սօնատը) վէպը թարգմանվեց գերմաներէն լեզուով և տպվեց Գերմանիայում: Այդ երկրումն էլ, ինչպէս Ռուսաստանում, վէպը մեծ աղմուկ և աւելի էլ մեծ դժգոհութիւն յարուցեց իր անճոռնի, հակաբնական, հակամարդկային գաղափարներով: Ի միջի այլոց Տօլստօյին պատասխանեց, նոյնպէս վէպի ձևով, գերմանացի գրող Gerhard von-Amintor (կարծում ենք կեղծանուն) և հրատարակեց անցեալ 1891 թւին իր այդ վէպը «Die Cis-moll Sonate» վերնագրով: Այժմ Պետերբուրգում, Վօլֆի տպարանում (ներկայ 1892 թւին) լոյս տեսաւ այդ գերմաներէն վէպի ռուսերէն թարգմանութիւնը, «Cis-Moll» Соната, Г. Фонъ-Аминторъ (перев. съ нѣмецкаго). Противъ Крейцеровой сонаты Л. Толстаго. Цѣна 60 коп. Վէպը կարդացվում է մեծ յափշտակութեամբ: Գրողը պաշտպան է հանդիսանում մարդկային բնական ձգտումների, որոնք սահմանված լինելով նոյն իսկ բնութիւնից, անբռնաբարելի են և հարուածում է Տօլստօի թէօրիան, որը ջատագով է հանդիսանում ընտանեկան ա ն պ ա կ և ա ն զ ա ւ ա կ կեանքի: Տօլստոյ, պարզ ասած, այն միտքն է յայտնում թէ ամուսինները պէտք է իրար հետ ապրեն, որպէս քոյր և եղբայր և ուրեմն զաւակներ չունենան: «Ուրեմն մարդկութեան գոյութիւնը կը դադարէ», հարցնում են Տօլստօյին. «փոյթ չէ, թող չը շարունակվի մարդկութեան մեղաւոր գոյութիւնը», համարձակ պատասխանում է Տօլստոյ: Ֆրանսիացի երևելի Անատոլ լը-Րուա-Բօլիէ ուսումնականն այն կարծիքի է, որ Լէվ Տօլստոյ ոչինչ նոր բան չէ ասում. նա ուրիշ բան չէ, եթէ ոչ ռուսաց յայտնի աղանդաւորների թէօրիաների՝ ռուսաց գրականութեան մէջ թարգմանն ու ամփոփողը:

—

Հոկտեմբերի 28-ին ռուսաց դերասանական խումբը ներկայացրեց Օստրօվսկու «Անմեղ մեղաւորներ» պիէսան, որի մէջ Կրուչինինայի դերը կատարեց տիկին Սարեպտօվա: Պիէսայի վրա կանգ չենք առնի, որովհետև դա Օստրօվսկու ծանօթ գրուածներից մինն է: Սկզբում սիրահարից խաբված աղջկայ, և վերջում սիրող, բայց իր որդուն կորցրած մօր դերը՝ տիկինը կատարեց մեծ տաղանդով: Երկրորդ գործողութեան մէջ, որտեղ մայրը՝ նախկին ծծմօրից տեղեկութիւններ է պահանջում իր իբրև թէ մեռած որդու մասին,—տ. Սարեպտօվա այնքան աղդու, այնքան զգացված էր խաղում, որ ոչ թէ միայն կանայք, այլ և շատ տղամարդիկ լաց էին լինում: Այդ մի քանի րօպէների տպաւորութիւնը այնպիսի տպաւորութիւններից էր, որոնք երկար ժամանակ մարդու յիշողութիւնից չեն անհետանում: Այդ ներկայացմանը թատրոնը, ինչպէս միշտ, կատարելապէս լի էր: Քանի գնում է տաղանդաւոր դերասանուհին աւելի է գրաւում հասարակութեան ուշ ու միտքը:

—

Պետերբուրգի լրագիրներին գրում են Նօվգորոդից, որ յայտնի գրող Գլէբ Ուսպենսկի, որը բժշկվում էր հոգեկան-հիւանդների բուժարանում, առողջանալու նշաններ է ցոյց տալիս:

—

Նորախեան դպրոցի հոգաբարձութիւնը իր վերջին նիստում, ձայների առաւելութեամբ, տեսչի պաշտօնի համար ընտրել է պ. Կարապետ Կոստանեանին: Հոգաբարձութիւնը որոշել է այսպէս. պ. Կոստանեանին հրաւիրել իբրև տեսչի պաշտօնակատար, մինչև կաթողիկոսի գալը, և ապա նրան առաջարկել ի հաստատութիւն իբրև տեսուչ: Կանոնադրութեամբ տեսչի պաշտօնակատարը չէ ներկայացվում Էջմիածնի հոգևոր իշխանութեան հաստատութեան:

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԽՐԻՄԵԱՆ ՀԱՅՐԻԿ

—

Երուսաղէմից «Արևելքին» գրված մի նամակ՝ յայտնելով թէ Երուսաղէմի պատրիարք Յարութիւն սրբազանը վանքի միաբաններից 9 հոգի վարդապետ է ձեռնադրել, սեպտեմբերի 13/25-ի կիրակի օրը, շատ շքեղ հանդէսով, աւելացնում է և հետևեալը. «Այդ հանդիսին ներկայ էր և Խրիմեան Հայրիկ, որ մտօքն օրհնութիւնն ալ հայցեց քարոզիչ ս. պատրիարքն վասն իր ձեռնադրած վարդապետ սանուց: Սոյն եկեղեցական նըշանաւոր հանդէսն յատկապէս տեսնելու տենչանօք ներկայ գտնվեցան ընտանեօք հանդերձ՝ Ռուսիոյ դեր-հիւպատոսն և իր կցորդք (Հիւպատոսն ինքն 6 ամսէ ի վեր բացակայ է Երուսաղէմէն՝ իւր ընտանիքն Ռուսիայէն հոս փոխադրելու համար) նմանապէս՝ Եաֆա-Երուսաղէմ երկաթուղւոյ գծին աւարտման և բացման հանդիսին ներկայ գտնվելու համար Պոլսէն հասած կառավարական պաշտօնեայք և այլ տեղացի ազգային և միջազգային խառն բազմութիւն մը: Վսեմ. դեր-հիւպատոսն եկեղեցւոյ աւարտման մօտ՝ հեռաքրքիր աչօք մատուռի մը սեմին վրա ինդրեց, գտաւ զԽրիմեան Հայրիկ գլխաբաց մէնիկ՝ ու պարթև հասակաւն ու ձիւնափառ գլխովն պատկառանաց արժան, և ողջոյն ուղղեց առ Խրիմեան, որ ժպտուն դիմօք ձեռքը ճակտին տանելով և գլուխը կրծքին խոնարհեցնելով փոխադարձեց հիւպատոսական ողջոյնը: Դեր-հիւպատոսի հետաքրքրութեան և պատւասիրական ողջոյնին հետևեցան նոյնպէս Պոլսէն ժամանած բարձրաստիճան հիւրեր, որք ամենքին ալ, պատրիարքարանի դահլիճին մէջ՝ արժանաւոր կերպով մեծարուեցան և անհուն գոհունակութեամբ մեկնեցան՝ յայտնելով հայոց եկեղեցական փառաշուք, պատկառելի և օրինակելի արարողութեան մասին իրենց անմոռանալի աքանչացումը:»

ԵԶԻԴԻՆԵՐԸ

—

Եզիդիների բանի հաւատափոխութեան մասին հետևեալ մանրամասնութիւններն են հաղորդում արտասահմանեան լրագիրներին.

«Ասկէ քիչ ժամանակ առաջ Պաղտատի չէյխերէն մին այն միտք յայտնեց թէ կայսրութեան համար օգտակար և Աստուծոյ ալ հաճելի մի գործ պիտի լինի Եզիդիներն իսլամութեան դարձնելը: Այդ գաղափար հաւանութիւն գտաւ և Թիւրքերն անմիջապէս խմաններ, բռէմաներ և խօճաներ ղրկեցին Եզիդիներին մէջ որ անոնց Ղուրան սովրեցունեն. մի բան որ ցանկում կացէ Եզիդիներին: Այդ կրօնական քարոզութիւն շատ քիչ յաջողութիւն գտաւ և հազիւ թէ մի քանի հարիւր Եզիդիներ իրենց Էմիր Միրզա Պէյի հետ իսլամութիւն ընդունեցին: Սակայն այսչափ քիչ արդիւնք չէր գոհացուներ կրօնի տարածողները. անոնք կուզէին ամեն միջոց ի գործ դնել որ կարենան Պօլիս հաղորդել թէ իրենց ձեռնարկ կատարելապէս յաջողած է: Այդ առեն էր որ Կ. Պոլսէն արտասովոր մի պատուիրակ ղրկվեցաւ Մուսուլ բոլոր նորադարձներին համար և այդ պատուիրակն էր Օմար Վէհպի փաշան: Այս փաշան Մուսուլ հասնելուն պէս սկսաւ բռնի միջոցների դիմել հաւատափոխութիւնը առաջ տանելու համար, անգութ պատիժներ սահմանվեցան ընդդիմացողներին համար և հայրենի կրօնը ուրանալ չուզող Եզիդիները ծեծվեցան, բանտարկվեցան և հազարումի չարչարանքների ենթարկվեցան: Եզիդիները չարաչար կը գանգատին և կը բողոքեն. օտար տէրութիւնների հիւպատոսներին ալ կը դիմեն Եւրոպայի գութը շարժելու համար իրենց վիճակի վրա: Սակայն հիւպատոսները կամ անտարբեր կը մնան և կամ թէ անկարող դիրքի մէջ են: Գալով Եւրոպային, անոր հոգն է միթէ որ 1,100,000 սատանայապաշտ Եզիդիներն իրենց կրօն կը պահեն կամ իսլամի կրօնին կը դառնան»:

„ՄՇԱԿԻ“ ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՀԻՒՍԻՍԱՅԻՆ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆԻՑ

—

Կ. ՊՈԼԻՍ, 28 հոկտեմբերի: Սուլթանի աւագ-

Օրիորդ Ալաշեան, Ալէքսանդրայի դերում, աւելի ևս մեզ համոզեց այն մտքի մէջ, որ նա պիտի լինի մի լաւ ույժ մեր բեմի համար: Այդ պատճառով ցանկալի է, որ օրիորդը աշխատի օր առաջ ուղղել իր անտանելի արտասանութիւնը:

Այդ երեկոյին մենք բեմի վրա տեսանք և տ.տ. Զաբէլին ու Սաթինիկ—Զմշկեանին: Ուրախալի է, որ թատրոնի նոր ղեկավարները աշխատում են յարմար դէպքում օգտվել հայոց բեմի այդ ծանօթ ույժերից: Տիկին Զաբէլ իր դերը խնկայի կերպով առաջ տարաւ: Իսկ տ. Զմշկեանին մի համեստ խորհուրդ. բեմի վրա խօսելիս՝ նա աղդու էր իր դերի մէջ. բայց երբ խօսքը վերջացնում էր՝ դիմացինին լսելիս, նա, կարծես, չէր իմանում, թէ ինչ անի բեմի վրա: Տիկին Զմշկեանի նման փորձված դերասանուհուց՝ այդ, ի հարկէ, ուրիշ անգամ չենք սպասի: Տիկնոջն ընդունեցին ծափահարութեամբ և տուեցին մի ծաղկեայ փունջ:

Տիկին Մելիքեան և պ.պ. Յարութիւնեան և Աբրահամեան պէտք է մշակեն իրանց դերերը. նրանք այդ երեկոյ թոյլ էին: Դրանցից մենք աւելի էինք սպասում:

Պ. Արաքսեան՝ Պրիլօնով—որդու դերը, որը թեթևօլիկ, քէֆերի ետևից ընկած, անմիտ երիտասարդի դեր է, լաւ անցկացրեց: Օրիորդ Վարդուհու մասին, չը գիտենք ճշմարիտ, ինչ կարծիք յայտնել: Նա բեմի վրա երբեմն շատ լաւ է, երբեմն շատ անաջող: Տեղական դերերում, նոյնպէս և պառաւների դերերում օրիորդն, որ ունի ձիրք, լաւ է խաղում, բայց երբ նա դուրս է գալիս օտար կեանքից վերցրած պիէսաներում, նա, սովորաբար, բոլորովին այլակերպում, տակն ու վրա է անում տիպերը, չէ ըմբռնում իր դերը, և այդպիսով յաճախ նա մի Մարիոնա Կիրիլօվնայից կամ Զինաիդա Վասիլևնայից շինում է հալաբարցի մի կեկել, կամ Քեթևան:

Ահա թէ ինչ կը նշանակէ, երբ դերասանը, կամ դերասանուհին ոչ կարդում են, ոչ ուսումնասիրում և ոչ էլ աշխատում ծանօթանալ բեմական գրականութեան և կեանքի հետ....

—

Էլի մի քանի նկատողութիւններ: Դերասաններից շատերը կրկին իրանց հին սովորութեանն են դառնում.—դերերը լաւ չեն սովորում: Միթէ չեն զգում, թէ ինչ կը նշանակէ դերի անտառք, էֆէկտաւոր տեղը՝ դերը մոռանալ: Ախր՝ դա մահ է դերասանի համար:

Ցանկալի է, բացի դրանից, որ մեր խաղացողները աւելի ուշք դարձնեն իրանց գրիմի և շորերի վրա: Չէ կարելի բոլոր գործողութիւններում, որոնց արանքում ամիսներ և տարիներ են լինում, դուրս գալ մի և նոյն գլխարկով, մի և նոյն սերտուկով և մի և նոյն բրիւկով: Բացի դրանից, հարկաւոր է գրիմը յարմարեցնել ոչ թէ դերասանի կամ դերասանուհու քէֆին, այլ մի փոքր ը ն ն ա ւ ո ր ի չ, տ ի պ ի կ ա ն դարձնել, և ճշմարտութիւն պահպանել:

Չենք կարող չանել և մի ուրիշ ընդհանուր նըկատողութիւն մեր բոլոր դերասանների և դերասանուհիների հասցէին: Ուշադրութեամբ հետևելով դրանց խաղին, համեմատելով մի և նոյն դերակատարների այժմեան խաղը այն խաղի հետ, որ նրանք ունէին մի քանի տարի առաջ, մարդ գալիս է շատ տխուր եզրակացութեան.—այն է, որ մեր դերասանները և դերասանուհիները (շատ քիչ բացառութեամբ) չեն առաջադիմում: Դա ընդհանուր ցաւ է: Բոլորն էլ համարեա երիտասարդ մարդիկ են, նրանց սրտի մէջ պէտք է անպատճառ վառ լինի անդադար առաջադիմելու, կատարելագործվելու կրակը, բայց, ընդհակառակն, նրանց վրա տիրում է մի այնպիսի սարսափելի անշարժութիւն, որ մի քանի անգամ մի և նոյն դերասանին տեսնողը՝ հեշտութեամբ կարող է գուշակել, թէ նա ինչպէս պէտք է խաղայ, ինչ թերութիւններ պիտի ունենայ և ինչ առաւելութիւններ: Դա «Հայկական Մելպօմէնի» սպասաւորների ընդհանուր յատկանիշն է դարձել: Գրաւ կը դնենք, որ մեր դերասաններից և դերասանուհիներից շատ քչերն են մտածում ընդհանուր բեմական արհեստի մասին, չեն ուսումնասիրում բեմը, բեմական գրականութիւնը, նոյն իսկ չեն հետաքրքրվում Թիֆլիսում ներկայացումներ տուող ռուս, վրացի և եւրոպական խաղացողներով, և այդպիսով՝ մի և նոյն կախարդված շրջանի և մթնոլորտի մէջ մնալով, շատ քիչ առաջադիմութիւն են գործում:

Բայց չը պէտք է մոռանան Թիֆլիսի բեմի վրա խաղացողները, որ իրանք, պարզը խոստովանած, մի պատկառելի դեր ունեն կատարելու հայոց թատրոնի զարգացման գործում: Եւ ահա թէ ինչպէս:

Ում չէ յայտնի, որ Թիֆլիսի բեմը միշտ ծառայում է իբրև օրինակ գաւառներին. այստեղից է տրվում զ ա ր կ ը, այստեղի բեմն է տալիս գաւառներին և ռէպերտուար և խաղացողներ և հետևողներ:

Բայց, տարաբաղդաբար, այն օրից, երբ մեռաւ հայոց մշտական խումբը (թէև այժմեան խումբն էլ՝ ըստ աւանդութեան՝ մ շ տ ա կ ա ն անունն է կրում), Թիֆլիսի հայոց բեմը կորցրեց իր ղեկավարող ույժը՝ գաւառների համար:

Ադամեանի, Մնակեանի, Հրաչեայի շրջանը պատրաստեց շատերին,—Պետրոսեան, Աբէլեան, Ազայեան, Զաբէլ, Վրդյր, Աբրահամեան, Սաֆրազեան, Վարդուհի, Մէլիքեան,—որոնք այժմ հայոց բեմի մշտական սպասաւորներն են դարձել, Ամիրխեան—Զմշկեան շրջանի ներկայացուցիչների հետ միասին, որի չնորհալի մի անդամն է Տէր-Դաւթեան: Սակայն յարգելի ուսուցիչների այժմեան աշակերտները անընդունակ են հանդիսացել բեմի համար նոր սպասաւորներ պատրաստելու, և մինչև անգամ դրանցից շատերի համար համարձակ կարելի է ասել՝ «անարժան աշակերտներ արժանաւոր ուսուցիչների»:

Եւ այդ է պատճառը, որ ամբողջ տաս տարի է հայոց բեմը նոր ույժեր չէ տալիս՝ ոչ Թիֆլիսում և ոչ գաւառներում, և հասարակութիւնը ստիպված է ամեն տարի բեմի վրա տեսնել մի և նոյն մարդկանց, մի և նոյն պակասութիւններով և մի և նոյն առաւելութիւններով:

Դա մի մահաբեր անշարժութիւն է, որ մահ է սպառնում հայոց թատրոնին:

Մ.

թշնեն Թոլստոյից նորից սոսնձեն իր պաշտօնը, երբ նա, պատրաստել նրբաշխութեան, Աստուածային երգից, որ բերք ապրեցուն չէ տալ կառավարին։

ՓԱՐԻԶ, 28 հոկտեմբերի։ Այսօր Bons enfants փողոցի ոստիկանական բաժնում տեղի ունեցաւ պայթիւն, ժամը 11¼-ին, Avenue de l'opera—ի վրա, կարմիր հանքերի ընկերութեան փողոցի մէջ, երկու ոստիկանական գործակալ, մի տեսուչ և ընկերութեան պաշտօնեաներ զոհ դարձան պայթիւնին։

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 28 հոկտեմբերի։ «Новое Время» լրագիր հաղորդում է, որ պետական խորհրդի վերջին երկու նիստը նուիրված էին բանկրոտների սուդի հարցը քննելու։—«Новости» լրագիր հաղորդում, որ ծխախոտի ակցիզը աւելացնելու է մինչև 2 րուբլի պուտին։

ԱԹԷՆՔ, 28 հոկտեմբերի։ Թագաժառանգ Ցեսարեւիչ այսօր ճանապարհ ընկաւ դէպի Կորֆութոս, այնտեղ Գեօրգիի ուղևորութեան։

ՆԻՒ-ԵՈՐՔ, 28 հոկտեմբերի։ Նախագահական ընտրութիւններին Կլիւլենդ յաղթանակ տարաւ Նիւ-Եօրքի և շատ ուրիշ նահանգներում։

ԲՈՒԴԱ-ՊԵՇՏ, 28 հոկտեմբերի։ Ռեզպուբլիկան Ասսպալկի մինիստրութեան հրաժարականը ընդունվել է։

ՓԱՐԻԶ, 28 հոկտեմբերի։ Ոստիկանական բաժնում եղած պայթիւնից մեռել են 4 հոգի, բայց դրանից մէկն էլ վիրաւորված է ծանր։ Պաշտօնական ճիշդ տեղեկութիւններ տակաւին չկան, թե ի՞նչպես պատահեց։ Պայթուցիկ նիւթը փաթաթված էր մի տուփի մէջ, որ ուրիշ կասկածելի թղթերի հետ տարել էին ոստիկանական բաժինը։ Դիտում է, որ այդ տուփը դրված է եղել սենեակի դռան մօտ, և կասկածվում են անարխիստներին, որոնց գործը շատ նման է նախորդների։

ԲՐԻՒՍԵԼ, 28 հոկտեմբերի։ Մի քանի խումբ բանուորներ, որոնցից մի քանիսը եկել են զանազան քաղաքներից, երեկոյեան ժողովվել են քաղաքի մէջ և գնացել են պառլամենտ՝ «կեցցէ ընդհանուր ձայնատւութիւնը» գոչելով։ Ոստիկանութիւնը ցրեց ամբոխը։ Հասարակական կարգը պահպանելու նպատակով քաղաքի զօրքը պատրաստ է։

պահնակախումբն է կարգը պահպանում. Նկատվում է խիստ ալեկոծութիւն, բայց ոչինչ պատահար չէ տեղի ունեցել։ Ձերբակալված են մի քանի անձինք այն պատճառով, որ նրանք յուզիչ բացականչութիւններ էին անում, երբ Թագաւորը գնում էր պատգամաւորների ժողովը։ Ոստիկան մի քանի անգամ ցրվեց համախմբումները։ Թագաւորը կարդաց գահական ճառը, որի մէջ յայտնեց, որ վերաքննած սահմանադրութիւնը համաձայնութեան, խոհեմութեան և առաջադիմութեան գործ կը լինի։ Պատգամաւորների ժողովը կը շարունակէ ուսումնասիրել այն նախագծերը, որոնք մշակված են բանւորների վիճակը բարւոքելու նպատակով։

ՎԻԷՆՆԱ, 28 հոկտեմբերի։ Թագաժառանգ Ցեսարեւիչ, Վիէննայում եղած ժամանակ, լսեց Ֆրանց-Յովսէփ կայսրի հիւրը, կայսրի Հօֆբուրգում։ Նորին Բարձրութեան պատւին կը տրվի հանդիսաւոր ճաշ։ Աւստրիայով անցնելու համար, կայսրը Թագաժառանգ Ցեսարեւիչի կարգադրութեան տակ դրեց պալատական գնացքը, որը Նորին Բարձրութեան բերելու համար կը գնայ իտալական սահմանագլուխը։

ՀՌՕՄ, 29 հոկտեմբերի։ Մեծ Իշխան Սերգեյ Ալէքսանդրովիչ և Մեծ Իշխանուհի Ելիսաւետա Ֆեօդորովնա վաղը կուղևորվեն Նէապոլ։

ԼՕՆԴՕՆ, 29 հոկտեմբերի։ Լորդ մէրի մօտ եղած բանկետի ժամանակ՝ լորդ Կիմբերլէյ ասեց, որ Պամիրի հարցը կը կանոնաւորվի, երբ սահմանագիծ կանցկացնվի Ռուսաստանի հետ և այդ մասին արդէն բանակցութիւններ են լինում։

ՓԱՐԻԶ, 29 հոկտեմբերի։ Ոստիկան այս գիշեր ձերբակալեց մի գերմանացի անարխիստ, ում Բաբէ, որ նորերս եկել է Պարիզ։ Բաբէ մեղադրվում է պայթիւնի գործում։

ԲՐԻՒՍԵԼ, 29 հոկտեմբերի։ Երեկոյեան ցոյցը շարունակվեց. մօտ 3,000 անձինք հաւաքվեցին պալատի առաջ, գոչելով «կեցցէ ընդհանուր ձայնատւութիւնը». բայց նրանց ցրվեց քաղաքացիական պահնակախումբը։

ՀՌՕՄ, 29 հոկտեմբերի։ Թագաժառանգ Ցեսարեւիչը այսօր կէսօրին հասաւ Բարի. նրան դիմաւորեցին տեղական իշխանութիւնները։ Նորին Բարձրութիւնը այցելեց ս. Նիկոլայի վանքը, ուր դիմաւորեց ամբողջ հոգեւորականութիւնը։

ՎԻԷՆՆԱ, 29 հոկտեմբերի։ Թագաժառանգ Ցեսարեւիչին, երբ նա կը ժամանի այստեղ շաբաթ երեկոյեան, պէտք է դիմաւորեն կայարանում կայսր Ֆրանց-Յովսէփը, Վիէննայում գտնվող բոլոր էրցհերցօգները զանազան ատոփճանաւորների հետ։ Կայարանում կանգնած կը լինի պատուաւոր պահնակախումբ կայսր Ալէքսանդրի անուան հետեւակ գնդից։ Էրցհերցօգ Կարլ-Լիւդվիգ արդէն եկաւ Բեյխենաուից, որպէս զի ներկայ լինի Բարձր Հիւրի ընդունելութեան։

Խմբագիր-Հրատարակող՝ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

Լոյս տեսաւ և վաճառվում է Թիֆլիսի հայ գրավաճառանոցներում

ՑԱԿ. ՂԱԶԱՐԵԱՆԻ

ՑԵՐՕ

Քրդական Լեգենդա

Գինը 15 կոպէկ է.

Նոյն հեղինակի.

«Թասիբ» պատկ. տաճկահայոց կեանքից . 20 կ.

«Գիւղէ» մի արկած քրդերի կեանքից . 15 »

125 1—3 (2.)

!Զգուշացէք կեղծումներից!

Հիգիէնական

ԲՈՐՆՕ-ՏԻՄՕԼԵԱՆ ՍԱՊՕՆ

Գ. Ֆ. ԻՒՐԳԷՆՍ

պրովիզորի։

ոչնչացնում է երեսի դեղին բծեր, մաքրում է արևից այրվածը, ոչնչացնում է պզուկներ և քրտինքը։ Առաջարկվում է որպէս տուալէտի անուշահոտ սապոն բարձր տեսակի։

Գինը կտորի համար 50 կոպ., ½ կտոր՝ 30 կ.։ Ծախվում է բոլոր դեղագործական մագազիններում և դեղատներում։

Գլխաւոր պահեստ ամբողջ Ռուսաստանի համար Կ. Ի. Ֆերէյնի մօտ ՄՕՍԿՎԱՅՈՒՄ։ Դէպօ ԹԻՖԼԻՍՈՒՄ. Դեղագործ. ապր. Կովկ. ընկ. պահեստում, Ծուրինովի, Պօպովի և Ազմուրովի դեղատներում։

№ 126 1—12 (2.)

Մ Ր Ց Ո Ղ

„ՎԻԷՆՆԱՅԻ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ"

(ВѢНСКІЙ МАГАЗИНЪ)

Գոլօվինսկիյ պրոսպէկտ, առաջին գիմնազիայի հանդէպ, տուն Մդիվանի

Ստացել ենք ՄԵԾ ՔԱՆԱԿՈՒԹԵԱՄԲ աշնանային և ձմեռային սեզոնի համար ՏՂԱՄԱՐԴԿԱՆՑ և ԵՐԵԽԱՆԵՐԻ ՊԱՏՐԱՍՏ ՀԱԳՈՒՍՏՆԵՐ՝ ամենավերջին ձևի։

Գները՝ ամենքին մատչելի են և անհամեմատ աւելի էժան՝ քան անցեալ տարիները։

Խուդավերդեան եղբայրներ

№ 93 14—15

ԹԻՖԼԻՍՈՒՄ

ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ

կամենում եմ սովորել ՀԱՇՈՒԱՊԱՀՈՒԹԻՒՆ մասնաւոր մարդկանց մօտ։ Ամարանեմ քաղաքային դպրոց։ Ցանկացողները թող դիմեն Карвансарай бывш. Арцруни Аршаку Синанянцу.

2—2

ԷԼԷԿՏՐԱԿԱՆ ԼՈՒՍԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆ

Ըստ հաշւելով տարածութեան վրա.

ՏԵԼԵՖՕՆՆԵՐԻ ՍԱՐՔԵՐ.

Էլեկտրական զանգեր.

ԶԱՆԳԱԿՆԵՐ

ԳԱԼՎԱՆՈՊԼԱՍՏԻԿԱ.

Էլեկտրոլիզ, ակումուլատորներ, էլէմենտներ.

ՃԱՆԱՊԱՐՀՆԵՐ.

Նախահաշիւներ և ծրագիրներ ձրի տրվում.

(91—№ 5)

ԷԼԷԿՏՐՕՆ

ԳԻԼՐՕՎ եղբայրներ

ՐՕՍՏՕՎ (Դոնի վրա)

Մեծ Սադովայա փողոց, 24

РОСТОВЪ (на Дону)

БР. ГЛѢБОВЫ

Большая Садовая, 24.

ԳԱԶԱՅԻՆ ՆՈՐ ՇԱՐԺԻՉՆԵՐ

Օտտօ սիստեմայի, ասորոնք կրանք կրակից են ուղղում օծում

Գազի համար — ածուխից,

— — — նաֆթից,

— — — ամարցեքոտից,

— — — կեռոսինից

½-ից մինչև 120 ձիու ուժի

Շոգեմեքենաներ մեծ պարքութեան.

90—100 (Բ. 2.)

ԴԵՂԱԳՈՐԾ Ա. Ս. ԱՐԻՍՏԱԿԵԱՆԻ ՊԱՀԵՍՏ ԵՒ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ դեղերի, մաքրի դեղեւոցներ և հոտավէտ, նոյնպէս և աւարծանական նիւթերի և տնտեսական գործիքների, բազմած և Կովկասյան ծաղկային դեղօրեակի արժան համար, բժշկական նամակներին տարբեր մասն։ Երեւանեան փողոցի տուն։

(№ 67) 33—100 (Բ. 2.)

ՁՈՒԻ ՍԱՊՈՆ

ЯИЧНОЕ НУМЕРНОЕ МЫЛО.

ГЛИЦЕРИНОВОЕ ЯИЧНОЕ МЫЛО

ВѢСОВОЕ ЯИЧНОЕ МЫЛО.

Ա. ՄԻՐԱՔԵԱՆՑ

ՄԻ ՏԻԿԻՆ, որը տարել է Պարիզում, կամենում է ընտանիքներում դասեր տալ ֆրանսերէն լեզուից։

Հասցէն և պայմանները խմբատ „Մշակի" խմբագրատանը։

№ 108 1—10

9—52 (2) № 86

НѢМЕЦКАЯ ГОСТИННИЦА

HOTEL NIEMIECKI, „ԳԵՐՄԱՆԱԿԱՆ ՀԻՒՐԱՆՈՑ" գտնվում է ՎԱՐՇԱՎԱՅՈՒՄ, քաղաքի կենտրոնում, նորից վերաշինված, ունի 90 կահաւորված սենեակներ, որոնց ամեն մէկ կարող ստանալ պատուականներին հիւրանոցում, դեպի հրապարակ։ Նաւեն սենեակների գները 50 կոպէկից մինչև 3 րուբլի օրական, ինչպես և ճաշ հիւրանոցում կայ ընթերցարան-գրադարան, որտեղ ստացվում են հայերէն „Մշակ" և „Նոր-Դար" լրագիրները։ Հիւրերի համար մինչեւ կայ ընտրոսում, տերիֆոն, քաղաքի գնացքներ, խորհուրդներ։

Հիւրանոցի կառքերը գտնվում են բոլոր երկաթուղային կայարաններում։

(№ 21) 40—130 (2.)

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Թիֆլիսի Հայ Հոգեւորականաց Աստուածաշնչական ընկերութեան գանձարանի փոխանորդ Թիֆլիսի Հայ Հոգեւորականութեան և աշխարհական դասին, որ նոյեմբերի 1-ին, Կիրակի օրը, առաւօտեան 11 ժամին, Սուրբ Աւետարանի տաճարում (Զորաբերդում) ժողով է կատարվելու և հոգեւորականները և քաղաքացիները ներկայ պիտի լինեն ընդհանուր ժողովին։ Ժողովին կարող են մասնակցել բոլոր նուիրատուները և անդամները։

Ուստի՛ պատիւ ունի հրաւիրել Հոգեւորական և աշխարհական դասին ներկայ լինելու նշանակեալ ժամին կիրակի եկեղեցւում։

2—2 Նախագահ փոխանորդ Գրիգոր քահանայ Տէր-Բարսեղեանց

ՄՕՍԿՎԱՅԻ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ

Մ. եւ Ի. ՄԱՆԴԻ

ԹԻՖԼԻՍԻ ԲԱԺԱՆՄՈՒՆՔ

(Գոլովինսկի պրոսպեկտի վրա, տուն Միրիմանովի)

Պատիւ ունի յայտնելու Թիֆլիսի մեծարգոյ հասարակութեանը, որ էժանացրել են Տղամարդկանց մերկացման վերնոց, ուսերից և ներքնազգեստից, հետեւաբար և բոլոր պատրաստ հագուստների, կը շարունակվի մինչև 2-ը նոյեմբերի այս տարի։

ՀԱՒԱՏԱՐՄԱՏԱՐ ՄՕՍԿՎԱՅԻ ՎԱՃԱՌԱՏԱՆ Մ. Թ. ԴՈՎԼԱԹԵԱՆ

№ 121 4—5